

Klog og kreativ

Et treårigt Design-HF forløb

Projektansvarlig: Forstander Karen Maigaard

Ekstern evaluuator: Pædagogisk konsulent, Annette Vilhelmsen, e-mail:
cand.pædannedevilhelsen@forum.dk

Formål for tre-årigt projektforsløb "Klog og kreativ":

Odense Fagskole og VUC Odense har i fællesskab arbejdet for at afprøve, videreudvikle og optimere uddannelsessamarbejdet mellem Odense Fagskole og VUC Fyn & Fyns HF Kursus.

- At udvikle og afprøve nyt, fælles informationsmateriale
- At udvikle og afprøve nye formidlingsmetoder
- At udvikle og afprøve nye optagelsesprincipper og –metoder
- At styrke studievejledningen med vægt på såvel portfolio som realkompetencedokumentation
- At udvikle undervisningsmaterialer og –metoder, som knytter forløbene sammen
- At bringe håndarbejds-skolens og VUC's lærere tættere sammen i et innovativt forløb
- At dokumentere og evaluere de forskellige udviklingsområder

Ekstern evaluering

Den eksterne evaluering har haft sit særlige fokus på: Studievejledning, fastholdelse og frafald.

Projektet: "Klog og kreativ" har haft som intention at skabe et uddannelsesmæssigt tilbud, særligt rettet mod kreative elever. Det har været et ønske gennem indsatsen at mindske frafaldet på uddannelsesområdet blandt kreative elever og give dem forudsætninger og kompetencer til at søge optagelse på videregående, kreative, håndværksmæssige og kunstneriske uddannelser i Danmark og udlandet.

Referat fra 8. lærermøde i Design-HF-gruppen tirsdag d. 12. maj 2009 kl. 15.00

Holdet bliver i daglig tale blandt HF-lærerne kaldt "blomsterbedet". De kommer til tiden, er der alle sammen og afleverer til tiden.

"Holdet er meget socialt og "tager hånd om hinanden". Der er flere med en sygdomsdiagnose, men de trives mere og mere. (Det var jo bl.a. derfor vi startede Design-HF: For at give mulighed for og fastholde de kreative unge, som i et mere ordinært system ville falde fra)."

Vores argumenter skal være, at vi bidrager til at målet om, at 95% af en årgang skal have en ungdomsuddannelse, ved at fastholde eleverne, så de gennemfører, og "samler elever op", der er droppet ud fra gymnasier. Årgang 08 er der alle sammen endnu, de møder til tiden, fremmødet er flot, og de afleverer opgaverne til tiden!

Evalueringens rammer

Den afsluttende evaluering er baseret på tre fokusgrupper:

4 elever på 1. årgang

3 elever på 3. årgang

3 VUC lærere

Udgangspunktet for interview er en spørgeguide med følgende temaer:

- Før uddannelsen (kun 1. årgang)
- Uddannelsens indhold
- Fastholdelse
- Status i uddannelsesvalg
- "Ønskekvisten"
- Opfølgning fra anbefalinger fra evaluering af 2. juli 2008
- Andet

Før uddannelsen

(1. årgang)

De fleste elever fra 1. årgang havde kendskab til Fagskolen enten fra brobygningsforløb, eller fra at have taget 10. klasse på Fagskolen. Viden om skolen havde eleverne fra nettet, gennem vejleder

samt fra lærere på efterskoler, der havde været behjælpelige med at finde en kreativ ungdomsuddannelse.

Flere af eleverne havde forsøgt anden ungdomsuddannelse f.eks. STX og HHX.

Begrundelse for at vælge Design-HF var overordnet *”at det er godt at ha’ noget at falde tilbage på”*. Det vil sige, at eleverne er meget bevidste om, at selv om de ønsker at arbejde med deres kreativitet, så er der krav fra samfundets side, om at de skal kvalificere sig uddannelsesmæssigt. Elevernes oplevelse af Design-HF er, at de bedre kan koncentrere sig om undervisningen, når der er færre fag. Desuden spiller det en stor rolle, at de kreative fag indgår. Det kreative er med i det faglige. Det opleves som positivt, at HF-lærerne prøver at tage hensyn til elevernes særlige interesse for kreativitet. *”I dansk skulle vi lave en personkarakteristik – så skulle vi f.eks. også tegne personen”*.

Uddannelsens Indhold

(Elever og lærere er spurgt)

I projektets formål var det intentionen, at der skulle udvikles på samarbejdet mellem Fagskolen og VUC. Eleverne giver udtryk for at undervisningen er *”anderledes”*, uden at kunne blive helt specifikke på, hvori det anderledes består. De ældste af eleverne giver udtryk for, at der er mere plads til individuelle hensyn i forhold til gymnasiet, hvor der var mange elever i klasserne og meget tavleundervisning. Lærerne på Design-HF virker generelt mere interesserede i eleverne. Fagenes sammensætning er medvirkende til, at undervisningen opleves anderledes. Dog giver 1. årgang udtryk for, at faget matematik er meget som i folkeskolen. En stor del foregår som tavleundervisning og niveauet er lavt. Eleverne ønsker, at der f.eks. kunne arbejdes med arkitektur for at skabe noget mere kreativt og konkret i matematikundervisningen. Samtidig giver de udtryk for, at læreren virker som om, der er et travlt program. Enkelte af eleverne finder matematikundervisningen relevant og har svært ved at se, det kan være anderledes.

Eleverne har oplevet det meget positivt at arbejde med Design. De er blevet præsenteret for nye måder at arbejde og tænke på. Det har bl.a. betydet, at omverdenen har fået større betydning, sanserne er skærpet og *”jeg går ikke mere forbi en bygning uden at tænke på hvilken tid, den er fra”*.

Det er en udfordring at få de forskellige årgange til at fungere sammen. Fagligt er det svært, når nogle elever er helt nye og andre allerede har viden om designfaget. Det er positivt, at der er flere elever i klasserne, der skal arbejdes med, at alle elever bliver udfordret fagligt.

Sammenhængen mellem HF fag og fagskolens fag er praktiseret i tværfaglige forløb. 3. årgangs eleverne vender flere gange tilbage til forløb om renæssancen. Forløbet har været meget inspirerende, men også svært at blive ved med at engagere sig i. Renæssancen har været et tema i alle tre år. *”Nu kan vi svarene i søvne”*.

Med hensyn til opdeling i fag-fag og kreative fag, oplever eleverne, at de faglige HF-fag bliver mere vedkommende og derved nemmere at arbejde med, når de samtidig arbejder med kreative fag og omvendt, bliver de kreative fag mere faglige. Der er en positiv afsmittende effekt.

Enkelte af HF-fagene foregår ”ude i byen”. Det er ikke noget problem, tværtimod er det vigtigt at være i gode faglokaler – f.eks. i forhold til kemi.

Lærerne har lagt vægt på at fagene skal være ”*anvendelsesorienterede*”. Det opleves tydeligt, at eleverne har mange ressourcer. Det betyder, at undervisningen tilrettelægges anderledes blandt andet med anvendelse af billedmateriale. Det er en udfordring at skulle have fagene til at spille sammen. Samarbejdet med Fagskolens lærere er mest uformelt, man ser hinanden og færdes samme steder. Læreplanerne skal nås. Der er afholdt fælles lærermøder.

Lærerne oplever, at det er en anderledes gruppe af elever end dem der almindeligvis tager HF. De er unge (16 – 17 år). Der skal både ”*kridtes bane op*” og laves sjov på en anden måde. Det er vigtigt at lytte til de unge, forstå dem og vise, at man kan lide dem. Det er positivt at skulle have eleverne i flere år. Derved opnår lærerne et bedre kendskab til eleverne. ”*De er nemme at holde af*” – de holder også af lærerne. Der er ingen af eleverne, der er negative, de er stille og koncentrerede og målrettede. De er generelt opmærksomme på hinanden på holdene. Hvis nogen er fraværende bliver der sendt SMS og spurgt til dem, når de kommer tilbage.

Efter Design-HF

(Eleverne er spurgt)

Stort set alle elever er meget målrettede med hensyn til videre uddannelse. En enkelt er ikke afklaret (3. årgang), men resten går efter uddannelser hvor de kan udnytte deres kreative interesser og evner: Kolding designskole, Tegneskole i Viborg, Arkitektskolen – Århus eller København, medieskole i København, Københavns Designskole.

Efterfølgende ønsker de fleste at arbejde inden for designbranchen. Der er stor forståelse for, at det er en ”hård” branche. De fleste ønsker at blive ansat i en virksomhed, og når der er opnået erfaring, så måske prøve at være selvstændig.

Fastholdelse

(3. årgang og lærerne er spurgt)

Flere af eleverne har gået på STX. Her oplevede de, at der var alt for mange elever i klasserne. Lærerne virkede uinteresserede i eleverne, og der var ingen interesse for den enkelte. På Design-HF virker lærerne interesserede og vil gerne snakke. ”*De kan huske vores navne – man føler sig set*”.

Stemningen i klassen tillægges stor betydning for hele trivslsen. Eleverne er meget bevidste om at have et mål med deres uddannelse. Det tillægges betydning for at blive i uddannelsen, at det har været et bevidst valg. Det er vigtigt at have dokumentation for at kunne komme videre i uddannelsesforløbet.

Eleverne har samtaler med Tutor (en lærer). I den første evalueringsrapport gav eleverne udtryk for, at de ønskede flere samtaler med lærere undervejs i forløbene. Lærerne oplever, at eleverne giver udtryk for, at *"De oplever sig som mere voksne"* – *"Det er underligt, her pjækker jeg ikke"*. Lærerne giver udtryk for, at selve stemningen på Fagskolen kan være medvirkende til at understøtte miljøet for eleverne. Eleverne virker mere målbevidste end almindeligt på HF. Stemningen på skolen understøtttes af gode lokaler. Det opleves, at der er meget stille på skolen. Stille forstået som en tryk stemning med høj grad af koncentration. Til sammenligning skal eleverne på Flow ofte have pauser, hvorimod eleverne på Design kan koncentrere sig i lang tid. De er som alle andre unge – måske lidt mere disciplinerede. Det er for flere af lærerne overraskende, at eleverne er så målrettede. Det er måske en del af selve fastholdelsen, at de har et mål med at være på Design-HF. Mål som ser ud til at være realiserbare.

Eleverne har tillid til lærerne. Der er eksempler på at enkelte elever har valgt at stoppe på Design-HF og genoptage almindeligt VUC forløb efter samtale med lærer. De unge kan have mange forskellige problematikker at tumle med – f.eks. afstand til uddannelse, økonomi, familiemæssige problemer m.m.

Mange af de unge på Design-HF har drømme, som de ikke nødvendigvis kan realisere gennem STX. STX og HF er meget teoretiske. På Design-HF kan eleverne kombinere deres evner og interesser for kreativitet med teori. Lærerne giver udtryk for, at denne gruppe af unge også i fremtiden vil kunne profitere af Design-HF.

Status i uddannelsesvalg

(Alle er spurgt)

Eleverne oplever generelt, at HF har lavstatus og STX har højstatus. Alene det, at de kan sige de tager en Design-HF vægtes højere i omverdenens syn på uddannelse end almindelig HF. De elever, der har haft samtale med en studievejleder på gymnasiet, har fra denne vejleder fået af vide, at HF kun kunne bruges, hvis man ville være pædagog eller lærer. Eleverne undrer sig over, at der bliver set ned på HF fra kammeraternes side, når mange af dem alligevel skal supplere deres studentereksamen med HF-fag.

Design-HF passer godt ind i det almindelige ungdomsliv. Der er tid til at have fritidsinteresser, se venner og måske have et arbejde ved siden af. Den viden, eleverne opnår på Design-HF, oplever mange af dem, er med til at skærpe deres opmærksomhed på omverdenen. F.eks. når de går i butikker og shopper – så kigger de nu på materialer, design m.m. på en faglig måde. *"Min mor, som er sygeplejerske, synes det er sjovt, når vi følges i byen – så kan jeg fortælle hende en masse, om de bygninger vi ser"*

Alternativet til at tage Design-HF havde for enkelte af eleverne været ingen gymnasial uddannelse eller en almindelig HF.

Eleverne på første årgang mener godt, der kunne kræves lidt mere i timerne. De har i perioder oplevet det frustrerende, at ikke alle elever har taget uddannelsen alvorligt. Når lærerne siger: *"det er en svær opgave"*, så er den i virkeligheden ikke særlig svær. Undervisningen i matematik er på niveau med 9./10. klasse. På den anden side er lærerne meget engagerede og imødekommende og eleverne kan mærke, at lærerne er glade for at undervise i fagene. Eleverne ønsker at uddannelsen får mere status i det generelle uddannelsesbillede. De foreslår, at der arbejdes mere med niveau og engagement blandt eleverne.

Lærerne oplever generelt, at eleverne hellere vil sige, at de kommer fra Design-HF end fra HF. Tidligere var det at være VUC lærer noget særligt, nu er det svært at få status. De lærere, der er på gymnasier, hvor der også er HF, har det endnu sværere. Kolleger oplever at HF ringeagtes på gymnasierne – mere end på VUC. Gymnasiet ser Design-HF som noget særligt. Eleverne står ved deres særegenhed, og det er en styrke.

Ønskekysten

(Alle er spurgt)

Ønskekysten er en evaluerings og analysemodel, som tager udgangspunkt i elevernes og lærernes mulighed for at bestemme kvalitet (her i den pædagogiske sammenhæng). Begreberne i Ønskekystmodellen: kunnen, villen, og skullen. I denne sammenhæng er ordene alene anvendt i spørgeguiden for at kunne perspektivere elevens og lærers indsats og oplevelse af Design-HF.

Kunnen: Eleverne oplever generelt, at de skal kunne noget fagligt for at komme videre i uddannelsesforløbet. Ud over at kunne noget i forhold til uddannelse, så oplever eleverne, at de med deres uddannelse fra Design-HF kan *"tænke anderledes"*.

Lærerne kan deres fag f.eks. historie og dansk, de kan bruge kilder og kan fungere i sammenhæng med kolleger og nye udfordringer. De nye udfordringer har betydet, at det er blevet mere spændende at være lærer.

Villen: Eleverne vil gerne have en uddannelse. Det har for de fleste været afgørende, at de har haft mulighed for at kombinere uddannelse med interesse. Flere af eleverne vil gerne arbejde teoretisk med den kreative faglighed. De oplever, at teoretisk viden er med til at *"udvikle lyst til at opdage nye ting"*.

Lærerne vil meget gerne være med til at udvikle Design-HF. *"Villen er meget stor"* – f.eks. vil alle lærere gerne arrangere en studietur – dannelsesrejse. Det håber man bliver muligt – *"også når vi siger det er et alternativ til gymnasiet"*. Lærerne vil gerne arbejde tværfagligt. Der skal arbejdes mere med strukturelle udfordringer f.eks. holdenes sammensætning for at få det fulde udbytte af det tværfaglige samarbejde.

Skullen: Eleverne oplever at der er et samfundsmæssigt krav om et vist uddannelsesniveau (HF) for at komme videre. Selv om det ikke er et krav at have HF for at komme ind på en Designskole, så er den generelle opfattelse blandt eleverne, at det er vigtigt at *”have noget at falde tilbage på”*. På Design-HF er der mange eksamener. Eleverne skal tage stilling til emner, valg af temaer og litteratur m.m. Det giver god erfaring at have arbejdet med mange forskellige opgaver.

Lærerne skal arbejde tværfagligt (og vil gerne). I det tværfaglige arbejde bliver fagene sat i spil. Det betyder blandt andet, at lærerne også lærer fra eleverne. Bekendtgørelserne for uddannelsen skal følges og det skal læreplanerne også. Administrativt er der fortsat udfordringer. Det er vigtigt, for at det tværfaglige bliver bedre, at der administrativt følges op på praktiske problemer f.eks. med printerpatroner, bøger der skal hentes og afleveres, post der skal frem – strukturelt kan det være lidt svært.

Når der skal arbejdes på tværs af holdene, er det vigtigt der fortsat arbejdes på hele tilrettelæggelsen. Det er frustrerende at halvdelen af klassen f.eks. har gennemgået renæssancen, medens resten ikke har haft den del af pensum. Håber på store optag på de forskellige årgange, således de enkelte årgange kan undervises for sig. På den anden side har det været en god oplevelse at se hvordan eleverne lærer af hinanden.

Fra anbefalingerne:

(Alle er spurgt)

Økonomi: M.h.t. økonomien oplever 3. årgang det som et større problem end 1. årgang. Dog er det et klart ønske fra alle, at der er SU og tilskud til transport i hele uddannelsen. Det kunne måske imødegås ved, at designfagene bliver bredt ud over hele undervisningsåret. De måneder, hvor der ikke er SU, og der skal betales for undervisningen, har eleverne en ekstra udgift på op til kr. 10.000,- pr måned. En del af eleverne bliver støttet økonomisk fra forældre eller ved at arbejde ved siden af.

Medindflydelse: Eleverne har ønske om at have medindflydelse på fagene. Det opleves også, at det er muligt at få sine ønsker igennem, der bliver lyttet fra lærerne. I enkelte fag kan pensum og læreplanen gøre det vanskeligt at komme med forslag (matematik).

Lærerne er åbne for elevernes ønsker og behov. Fagene er ikke nødvendigvis sjove – det er en udfordring, at der *”skabes kærlighed til fagene”*. I forhold til læreplanerne er der praktiske og faglige bindinger. Når der evalueres med eleverne, kan lærerne blive opmærksomme på, at der f.eks. har været for meget *”tavleundervisning”*.

Midtvejsamtaler med Tutor/lærere: Generelt er eleverne meget glade for den tætte kontakt til lærerne. Eleverne fra 3. årgang har haft en dårlig oplevelse på et hold. Læreren gav midtvejsamtaler, som slet ikke stod mål med hvad der skete til eksamen.

Lærerne gør opmærksom på, at det er lovbeftet med Tutorsamtaler. Generelt oplever lærerne, at eleverne er gode til at komme og snakke med lærerne undervejs i forløbene.

Flere studerende: Eleverne oplever generelt at det har været en stor fordel, at der er flere elever på holdene. Rent praktisk kan det være svært på holdene med flere niveauer. For at fastholde og udvikle det sociale fællesskab på skolen, er der ønske om, at Design-HF får mulighed for at være en større del af hverdagen på Fagskolen. Eleverne ønsker at være en del af skolemiljøet og håber der planlægningsmæssigt vil blive taget hensyn i forhold til pauser, fester, arrangementer m.m. så alle kan deltage.

Lærerne anbefaler at holdstørrelser skal være mellem 16 og 24 elever. Det kan være en fordel med knapt så store hold som bevirker at, eleverne gennemfører, frem for store hold hvor eleverne holder op undervejs. Hvis det skal lykkes, at 95% af en årgang gennemfører, er det vigtigt, at der understøttes således, at eleverne gennemfører.

Deltage i arrangementer: Eleverne gør generelt opmærksom på, at der er for få, der kender til uddannelsen. De vil gerne deltage i PR for skolen. Flere af eleverne er blevet kontaktet af deres UU-vejleder, da de ikke har figureret som værende i gang med uddannelse. (Design-HF er ikke en del af optagelse.dk). Eleverne er enige om, at hvis flere havde kendskab til uddannelsen, ville mange flere vælge den form for uddannelse.

Lærerne deltager i arrangementer på skolerne, når der er mulighed for det. Nogle af lærerne har været inviteret med til elevarrangementer af uformel karakter. Det sker, fordi holdene er små, og man kender hinanden. Ellers er der uformel kontakt ved, at lærere og elever spiser og drikker kaffe sammen i kantinen.

Andet

Generelt er der stor tilfredshed med Design-HF fra både 1. og 3. årgang. Ligeledes er lærerne meget glade for at undervise på Fagskolen. Eleverne oplever at få gode karakterer og tillægger den kreative tilgang til fagene, at den generelle faglighed styrkes.

Det er fortsat en udfordring at få økonomien til at hænge sammen for eleverne i de perioder, hvor der ikke udbetales SU. Dog siger 1. årgangs eleverne, at de kendte betingelserne, da de søgte ind, og at det ikke kan få dem til at fravælge uddannelsen.

Det faglige niveau i undervisningen vægtes højt af eleverne. De vil hellere deltage i undervisning "ude i byen" for at få de bedste faglige lokaler. Lærerne oplever, at det er besværligt at skulle fragte materialer frem og tilbage. Det er godt at have Fagskolen som base.

Konklusion

Formålet med projektet var at undersøge muligheder og afprøve metoder for at mindske frafaldet på uddannelsesområdet blandt kreative elever. Intentionen var, at give eleverne forudsætninger og kompetencer til at søge optagelse på videregående, kreative, håndværksmæssige og kunstneriske uddannelser i Danmark og udlandet.

I forhold til formålet kan det konkluderes, at der er opnået værdifulde erfaringer for de deltagende uddannelsesinstitutioner samt eleverne.

De fleste elever har stor tillid til, at netop denne form for uddannelse, har været medvirkende til, at de er fastholdt i uddannelse, og at de har haft mulighed for at udvikle sig både fagligt og kreativt.

Lærerne fra VUC har været meget engagerede i Design-HF. Fagene har været ”anvendelsesorienterede” og det har været en relevant didaktisk tilgang for at tilgodese såvel faglige mål som elevernes interesser og kompetencer. Fagskolen har været en meget kompetent ramme for projektet. Eleverne har opnået stor grad af læring og erkendelse inden for de kreative fag.

Strukturelt er der fortsat plads til forbedringer. Der er ønske om, at eleverne kan være en del af miljøet på Fagskolen hvad angår mere sociale arrangementer – f.eks. morgenmøder, pauser, fester, foredrag.

Lærerne vil fortsat gerne være med til at udvikle de tværfaglige forløb. Både fagligt med Fagskolen og med de øvrige VUC fag.

Den didaktiske udvikling vedrørende den tre-årige Design-HF kunne være spændende at følge med hensyn til at dokumentere læringseffekter af de indsatser, der vælges at sætte fokus på. Eleverne og lærerne giver udtryk for, at ”*det er anderledes*”, og det er denne ”anderledeshed”, der kunne være spændende at forfølge. Der bliver i undersøgelsen lagt vægt på forskellige elementer som f.eks. små hold, individuelle hensyn, ”at blive set”, faglig fordybelse, lærernes engagement, tværfaglighed og undervisningslokaler og miljø.

Uddannelsen ”Klog og kreativ” vil forhåbentlig også fremover være et tilbud til kreative elever. Elever der ellers kunne være i risikogruppe for frafald og uden tilstrækkelig uddannelsesmæssig baggrund.

Kerteminde d. 5. december 2009